SODBA SODIŠČA (četrti senat)

z dne 20. oktobra 2011*

V zadevi C-123/10,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložilo Oberster Gerichtshof (Avstrija) s sklepom z dne 9. februarja 2010, ki je prispel na Sodišče 8. marca 2010, v postopku

Waltraud Brachner

proti

Pensionsversicherungsanstalt,

SODIŠČE (četrti senat),

v sestavi J.-C. Bonichot, predsednik senata, A. Prechal (poročevalka), sodnica, K. Schiemann, L. Bay Larsen, in E. Jarašiūnas, sodniki,

generalna pravobranilka: V. Trstenjak,
sodni tajnik: K. Malacek, administrator,

* Jezik postopka: nemščina.

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 13. aprila 2011,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

– za avstrijsko vlado G. Hesse, zastopnik,

– za Irsko D. O'Hagan in N. Travers, zastopnika,

– za Evropsko komisijo V. Kreuschitz in M. van Beek, zastopnika,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalne pravobranilke na obravnavi 16. junija 2011

izreka naslednjo

Sodbo

1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago člena 4(1) Direktive Sveta z dne 19. decembra 1978 o postopnem izvrševanju načela enakega obravnavanja moških in žensk v zadevah socialne varnosti (79/7/EGS) (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 5, zvezek 1, str. 215).

2 Ta predlog je bil vložen v okviru spora med W. Brachner in Pensionsversicherungsanstalt (zavod za pokojninsko zavarovanje) glede zvišanja starostne pokojnine, ki je bilo W. Brachner odobreno na podlagi sistema usklajevanja pokojnin, določenega za leto 2008.

Pravni okvir

Pravo Unije

3 Člen 1 Direktive 79/7 določa:

„Namen te direktive je postopno izvrševanje načela enakega obravnavanja moških in žensk v zadevah socialne varnosti (v nadaljevanju ‚načelo enakega obravnavanja') na področju socialne varnosti ter drugih elementov socialnega varstva, ki jih predvideva člen 3."

4 Člen 3(1) navedene direktive določa:

„Ta direktiva se uporablja za:

(a) zakonske sisteme, ki zagotavljajo varstvo pred naslednjimi vrstami tveganja:

[…]

– starostjo,

[…]

(b) socialno pomoč, kolikor ta predstavlja dodatne programe k zakonsko določenim sistemom, ki so navedeni pod (a), ali pa nadomestilo zanje.“

5 Člen 4(1) iste direktive določa:

„Načelo enakega obravnavanja pomeni, da ni nobene diskriminacije na podlagi spola, bodisi posredne ali neposredne, še posebno ne glede zakonskega ali družinskega statusa in zlasti glede:

[…]

– izračunavanja dajatev [prejemkov], vključno z zvišanjem zaradi zakonskega partnerja in vzdrževancev, in pogojev, ki urejajo trajanje in obdržanje upravičenosti do dajatev [prejemkov].“

Nacionalno pravo

6 Člen 108(5) zakona o splošnem socialnem zavarovanju (Allgemeines Sozialversicherungsgesetz) z dne 9. septembra 1955 (BGBl. 189/1955) v različici, ki se uporablja za spor o glavni stvari (v nadaljevanju: ASVG), določa:

„Uskladitveni količnik: zvezni minister za socialno varnost, generacije in varstvo potrošnikov vsako leto za naslednje koledarsko leto z uredbo določi uskladitveni količ-

nik (člen 108f) do 30. novembra tekočega leta. Uredba se predloži zvezni vladi v odobritev. Če ni drugače določeno, se uskladitveni količnik uporabi za zvišanje pokojnin in rent ter fiksnih zneskov, povezanih s prejemki, v okviru socialnega zavarovanja."

7 Člen 108f ASVG določa:

„1. Zvezni minister za socialno varnost, generacije in varstvo potrošnikov za vsako koledarsko leto določi uskladitveni količnik glede na referenčno vrednost iz člena 108e(9), prvi stavek.

2. Referenčna vrednost se določi tako, da je zvišanje pokojnin na podlagi uskladitve z referenčno vrednostjo enako zvišanju cen življenjskih potrebščin v skladu z odstavkom 3. Zaokroži se na tri decimalna mesta.

3. Zvišanje cen življenjskih potrebščin se ugotavlja na podlagi povprečnega zvišanja v dvanajstih koledarskih mesecih do julija leta pred letom uskladitve, pri čemer se uporabi indeks cen življenjskih potrebščin za leto 2000 ali indeks, ki ga je nadomestil. […]"

8 Člen 108h(1) ASVG določa:

„Z učinkom od 1. januarja vsakega leta se

a) vse pokojnine iz pokojninskega zavarovanja, katerih referenčni datum […] je pred 1. januarjem tega leta,

[….]

pomnožijo z uskladitvenim količnikom. […]“

9 Za leto 2008 je bil uskladitveni količnik za pokojnine, ki se izplačujejo v skladu z ASVG, z odločbo zveznega ministra za socialne zadeve in varstvo potrošnikov določen na 1,017 (BGBl. II, 337/2007).

10 V členu 634(10) ASVG v različici, ki izhaja iz zveznega zakona o uskladitvi pravnih predpisov z dogovorom, sklenjenim v skladu s členom 15a B-VG o organizaciji in financiranju zdravstva za leta od 2008 do 2013 (Bundesgesetz zur Anpassung von Rechtsvorschriften an die Vereinbarung gemäß Art. 15a B-VG über die Organisation und Finanzierung des Gesundheitswesen für die Jahre 2008 bis 2013, BGBl. I, 101/2007, v nadaljevanju: zakon o spremembah iz leta 2007), je določeno izredno zvišanje pokojnin za leto 2008 na podlagi dogovora z Österreichischen Seniorenrat (avstrijski svet starejših občanov).

11 Ta člen določa:

„Z odstopanjem od člena 108h(1), prvi stavek, se v koledarskem letu 2008 pokojnine, ki znašajo več kot 746,99 EUR na mesec, ne pomnožijo z uskladitvenim količnikom, ampak se zvišajo tako: če znaša mesečna pokojnina

1. od 746,99 EUR do 1050 EUR, se zviša za 21 EUR;

2. od 1050 EUR do 1700 EUR, se pomnoži s količnikom 1,020;

3. od 1700 EUR do 2161,50 EUR, se zviša za odstotek, ki se med navedenima vrednostma linearno zniža z 2,0 % na 1,7 %;

4. več kot 2161,50 EUR, se zviša za 36,57 EUR."

12 Upokojenci, ki prebivajo na avstrijskem ozemlju in katerih starostna ali vdovska pokojnina je zaradi krajše zavarovalne dobe ali nižje pokojninske osnove tako nizka, da ne krije več eksistenčnega minimuma, imajo načeloma pravico do varstvenega dodatka, če njihovi dohodki, ki se upoštevajo, ne presegajo dohodkovnega cenzusa, določenega za dodelitev tega dodatka.

13 V zvezi s tem člen 292(2) ASVG določa, da je treba pri odločitvi, ali ima upokojenec glede na ta cenzus pravico do varstvenega dodatka, upoštevati skupni neto dohodek zakonca, ki z njim živi v skupnem gospodinjstvu.

14 Če je znesek bruto pokojnine in drugih neto dohodkov osebe in njenega zakonca, ki z njo živi v skupnem gospodinjstvu, nižji od dohodkovnega cenzusa za uveljavitev varstvenega dodatka, ima ta oseba pravico do navedenega dodatka v višini razlike med njenimi skupnimi dohodki in tem cenzusom.

15 Člen 293 ASVG v različici, ki izhaja iz zakona o spremembah iz leta 2007, določa izredno zvišanje dohodkovnega cenzusa za uveljavitev varstvenega dodatka, in sicer s 726 EUR na 747 EUR za samske upokojence in s 1091,14 EUR na 1120 EUR za upokojence, ki živijo v skupnem gospodinjstvu z zakoncem.

Spor o glavni stvari in vprašanja za predhodno odločanje

16 W. Brachner, rojena 8. junija 1947, v skladu z ASVG od Pensionsversicherungsanstalt prejema starostno pokojnino, ki je za leto 2007 znašala 368,16 EUR bruto na mesec. Nima pravice do varstvenega dodatka, ker prejema njen zakonec mesečno pokojnino v višini 1340,33 EUR neto, kar skupaj z njenimi dohodki presega dohodkovni cenzus za uveljavitev varstvenega dodatka.

17 Pensionsversicherungsanstalt je z odločbo z dne 8. maja 2008 odločil, da na podlagi uskladitvenega količnika 1,017 za leto 2008 pokojnina W. Brachner od 1. januarja 2008 znaša 374,42 EUR bruto na mesec, torej se je njena pokojnina zvišala za 1,7 %.

18 W. Brachner je zoper to odločbo vložila tožbo na Landesgericht Linz (deželno sodišče v Linzu), s katero je zahtevala plačilo pokojnine 389,16 EUR bruto na mesec od 1. januarja 2008, to je zvišanje za 21 EUR, ki je s členom 634(10) ASVG v različici, ki izhaja iz zakona o spremembah iz leta 2007, določeno za pokojnine, ki mesečno znašajo od 746,99 do 1050 EUR.

19 V utemeljitev tožbe je navedla, da uskladitev, ki jo je izvedel avstrijski zakonodajalec za leto 2008, ni v skladu z načelom enakega obravnavanja, da je v nasprotju z ustavnopravno zajamčeno lastninsko pravico in da pomeni posredno diskriminacijo žensk, kar je v nasprotju s členom 4 Direktive 79/7.

20 Landesgericht Linz je s sodbo z dne 8. julija 2008 tožbi W. Brachner ugodilo, pri čemer je razsodilo, da je šlo pri uskladitvi pokojnin za leto 2008 za nedopustno posredno diskriminacijo žensk.

21 Oberlandesgericht Linz (višje deželno sodišče v Linzu), ki je odločalo kot pritožbeno sodišče na področju delovnega in socialnega prava, je s sodbo z dne 13. avgusta 2008 to sodbo spremenilo. W. Brachner je zato na Oberster Gerichtshof (vrhovno sodišče) vložila revizijo.

22 Verfassungsgerichtshof (ustavno sodišče) je s sodbo z dne 24. septembra 2009 zavrnilo zahteve – med katerimi je bila tudi zahteva Oberster Gerichtshof v zadevi W. Brachner – za razveljavitev določb ASVG v zvezi z usklajevanjem pokojnin za leto 2008, ker zakon o spremembah iz leta 2007 izredno zvišanje pokojnin za to leto določa le za pokojnine, ki so višje od 746,99 EUR. Te zahteve so bile obrazložene z ustavnopravnimi razlogi, ki se nanašajo na kršitev načela enakosti in lastninske pravice.

23 Ker je Verfassungsgerichtshof te zahteve zavrnilo, je Oberster Gerichtshof po uradni dolžnosti nadaljevalo postopek z revizijo v sporu v glavni stvari.

24 Predložitveno sodišče navaja, da je treba v postopku pred njim rešiti vprašanje, ki je med strankama še vedno sporno, in sicer, ali uskladitev, ki jo je izvedel avstrijski zakonodajalec za leto 2008, krši člen 4 Direktive 79/7 zaradi obstoja posredne diskriminacije žensk.

25 Oberster Gerichtshof v zvezi s tem ugotavlja, prvič, da je med strankama sporno, ali se za sistem letnega usklajevanja pokojnin iz postopka v glavni stvari uporablja člen 4(1) Direktive 79/7, natančneje, pojem „izračunavanje dajatev [prejemkov]“ iz tega člena.

26 Navedeno sodišče v zvezi s posredno diskriminacijo, ki naj bi jo utrpela W. Brachner, navaja, drugič, da gre pri uskladitvi pokojnin za leto 2008 za neenako obravnavanje zadevnih upokojencev, ker so bile pokojnine, ki so nižje od dohodkovnega cenzusa za uveljavitev varstvenega dodatka, zvišane le za 1,7 %, medtem ko so bile pokojnine v znesku od 747 do 2160 EUR zvišane za več.

27 Zato je treba preučiti, ali to neenako obravnavanje vključuje prikrajšanje, ki je veliko bolj prizadelo ženske kot moške.

28 V zvezi s tem predložitveno sodišče navaja spodnje ugotovitve, ki so razvidne iz statističnih podatkov o osebah, za katere se uporablja ASVG, za december 2007:

– 1.325.762 oseb, med njimi 614.293 moških in 711.469 žensk, prejema starostno pokojnino na podlagi lastne poklicne dejavnosti;

– 562.463 oseb, med njimi 408.910 žensk in 153.553 moških, je prejemalo pokojnino, ki je enaka ali nižja od 750 EUR na mesec (v nadaljevanju: minimalna pokojnina), to je 57 % upokojenk in 25 % upokojencev.

29 Po mnenju predložitvenega sodišča iz tega izhaja, da je odstotek žensk, ki so bile zaradi uskladitve pokojnin za leto 2008 v slabšem položaju, približno za 2,3-krat večji od odstotka moških.

30 Oberster Gerichtshof poudarja, tretjič, da je Pensionsversicherungsanstalt trdil, da bi bilo lahko to neenako obravnavanje objektivno utemeljeno, najprej zato, ker ženske prispevajo krajši čas od moških, saj se upokojujejo pred njimi, dalje, ker ženske pokojnino prejemajo dlje od moških zaradi njihove življenjske dobe, ki je v povprečju višja od življenjske dobe moških, in nazadnje, zaradi zvišanja dohodkovnega cenzusa za uveljavitev varstvenega dodatka za leto 2008 za 21 EUR na mesec za samske upokojence in za približno 29 EUR na mesec za upokojence, ki živijo v skupnem gospodinjstvu z drugo osebo.

31 V zvezi s tem predložitveno sodišče najprej meni, da je treba utemeljitev, ki se nanaša na krajše trajanje plačevanja prispevkov s strani žensk, zavrniti, ker je zadevno letno usklajevanje namenjeno ohranitvi kupne moči prejemnikov pokojnin z valorizacijo njihovih zneskov glede na spremembe cen življenjskih potrebščin in ker torej ta uskladitev ni element prejemka, katerega višina bi bila povezana z višino prispevkov in trajanjem njihovega plačevanja.

32 Dalje Oberster Gerichtshof meni, da dejstvo, da ženske zaradi svoje pričakovane življenjske dobe, ki je daljša od pričakovane življenjske dobe moških, v povprečju prejemajo pokojnino dlje, prav tako ne more utemeljiti zadevnega neenakega obravnava-

nja, saj gre za dejavnik, ki neposredno temelji na spolu in ki ga glede na sodno prakso Sodišča zaradi njegove narave ni mogoče upoštevati (sodba z dne 14. decembra 1995 v zadevi Nolte, C-317/93, Recueil, str. I-4625, točka 28).

33 Nazadnje predložitveno sodišče glede utemeljitve, ki se nanaša na zvišanje dohodkovnega cenzusa za uveljavitev varstvenega dodatka, poudarja, da je iz statističnih podatkov razvidno, da je 136.771 oseb, med njimi 64.166 moških in 72.605 žensk, poleg starostne pokojnine prejemalo varstveni dodatek.

34 Ker pa, kar zadeva osebe, za katere se uporablja ASVG, 57 % upokojenk prejema minimalno pokojnino, medtem ko jo prejema le 25 % upokojencev, predložitveno sodišče meni, da veliko več žensk kot moških ne prejema varstvenega dodatka in torej ne morejo imeti koristi zaradi zvišanja dohodkovnega cenzusa za uveljavitev tega dodatka, določenega v okviru usklajevanja pokojnin za leto 2008.

35 Oberster Gerichtshof poleg tega meni, da čeprav je upoštevanje dohodkov zakonca pri ugotavljanju pravice do varstvenega dodatka res upravičeno, ker je ta prejemek namenjen zagotavljanju minimalnih sredstev za preživetje (sodba z dne 19. novembra 1992 v zadevi Molenbroek, C-226/91, Recueil, str. I-5943), pa to kljub temu ne pomeni, da je tako upoštevanje upravičeno tudi v okviru ukrepa letnega usklajevanja pokojnin.

36 Predložitveno sodišče meni, da je namreč cilj letnega usklajevanja pokojnin predvsem ohranitev kupne moči pokojnine in torej sledi cilju, ki je povsem drugačen od cilja varstvenega dodatka.

37 Predložitveno sodišče meni, da se glede na vse te elemente postavlja vprašanje, ali je z zvišanjem dohodkovnega cenzusa za uveljavitev varstvenega dodatka mogoče utemeljiti manjše zvišanje, ki ga sistem usklajevanja za leto 2008 določa za minimalne pokojnine, in to, da je veliko več žensk kot moških v slabšem položaju, ker se v skladu s pravili o tem varstvenem dodatku drugi dohodki prejemnika pokojnine in dohodki njegovega zakonca v skupnem gospodinjstvu upoštevajo le pri minimalnih pokojninah, medtem ko so prejemniki višjih pokojnin deležni večjega zvišanja, ne da bi bili upoštevani njihovi drugi dohodki ali dohodki njihovega zakonca.

38 V teh okoliščinah je Oberster Gerichtshof prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ta vprašanja:

„1. Ali je člen 4 Direktive [79/7] treba razlagati tako, da tudi za sistem letnega usklajevanja (valorizacije) pokojnin, ki je določen v zakonodaji o obveznem pokojninskem zavarovanju, velja prepoved diskriminacije iz odstavka 1 te določbe?

2. Če je odgovor na prvo vprašanje pritrdilen, ali je člen 4 Direktive [79/7] treba razlagati tako, da nasprotuje nacionalni določbi o letnem usklajevanju pokojnin, v skladu s katero je za posamezno skupino prejemnikov minimalne pokojnine določeno potencialno manjše zvišanje kot za druge prejemnike pokojnine, če je zaradi te ureditve prikrajšanih 25 % prejemnikov pokojnine in kar 57 % prejemnic pokojnine in če ni nobenega objektivnega razloga, ki bi to upravičil?

3. Če je odgovor na drugo vprašanje pritrdilen, ali je prikrajšanje prejemnic pokojnine pri letnem zvišanju pokojnin mogoče upravičiti z nižjo upokojitveno starostjo ali daljšim obdobjem prejemanja pokojnine pri prejemnicah pokojnin ali s tem, da je bil socialnopravno določeni minimalni dohodek (dohodkovni cenzus za uveljavitev varstvenega dodatka) nesorazmerno zvišan, če je v določbah o odobritvi socialnopravno določenega minimalnega dohodka (varstveni dodatek) predvideno upoštevanje drugih lastnih dohodkov prejemnika pokojnine in dohodkov njegovega zakonskega partnerja, s katerim živita v skupnem gospodinjstvu, medtem ko so bile pokojnine drugih prejemnikov zvišane brez upoštevanja drugih dohodkov prejemnika pokojnine ali dohodkov njegovega zakonskega partnerja?“

Vprašanja za predhodno odločanje

Prvo vprašanje

39 Predložitveno sodišče s prvim vprašanjem v bistvu sprašuje, ali je treba člen 3(1) Direktive 79/7 razlagati tako, da sistem letnega usklajevanja pokojnin, kakršen je ta v postopku v glavni stvari, spada na področje uporabe te direktive, tako da za določbe v zvezi s tem sistemom velja prepoved diskriminacije iz člena 4(1) navedene direktive.

40 Iz ustaljene sodne prakse izhaja, da mora biti prejemek, da bi se zanj lahko uporabila Direktiva 79/7, v celoti ali delno del zakonskega sistema varstva pred enim od tveganj, naštetih v členu 3(1) te direktive, ali oblika socialne pomoči, ki ima enak cilj, in mora

biti neposredno in dejansko povezan z varstvom pred enim od teh tveganj (glej zlasti sodbo z dne 16. decembra 1999 v zadevi Taylor, C-382/98, Recueil, str. I-8955, točka 14 in navedena sodna praksa).

41 Ker ni sporno, da je prejemek iz postopka v glavni stvari del zakonskega sistema, ker je določen z zakonom, in sicer z določbami ASVG o sistemu usklajevanja pokojnin za leto 2008, je treba preučiti še, ali je ta prejemek neposredno in dejansko povezan z varstvom pred katerim koli od tveganj iz člena 3(1) Direktive 79/7.

42 V zvezi s tem je treba ugotoviti, da je pokojnina, izplačana na podlagi ASVG, kakršna je ta, ki jo prejema W. Brachner, očitno neposredno in dejansko povezana z enim od navedenih tveganj, to je s starostjo.

43 Enako velja tudi za sistem letnega usklajevanja take pokojnine, kakršen je ta v postopku v glavni stvari.

44 Tako kot pokojnina sama je namreč tudi njeno poznejše usklajevanje namenjeno varstvu oseb, ki so dosegle zakonsko starost za upokojitev, pred tveganjem, povezanim s starostjo, z zagotavljanjem, da imajo te osebe na voljo sredstva zlasti glede na potrebe, ki jih imajo kot upokojene osebe.

45 Kot je poudarilo predložitveno sodišče, je sistem usklajevanja pokojnin iz postopka v glavni stvari namenjen ohranitvi kupne moči pokojnine z valorizacijo njenega zneska glede na spremembe cen življenjskih potrebščin.

46 Poleg tega glede na cilj sistema usklajevanja iz postopka v glavni stvari, kot ga je predstavilo predložitveno sodišče in ki je ohranitev kupne moči pokojnine glede na spremembe cen življenjskih potrebščin, ni mogoče ugotoviti, da gre za sistem, ki pod nekaterimi pogoji osebam, katerih sredstva so nižja od nekega zakonsko določenega zneska, zagotavlja poseben prejemek, ki je namenjen zadovoljevanju njihovih potreb, in glede katerega je Sodišče presodilo, da ni zajet s členom 3(1)(a) Direktive 79/7 (sodba z dne 16. julija 1992 v združenih zadevah Jackson in Cresswell, C-63/91 in C-64/91, Recueil, str. I-4737, točka 17).

47 Izredno zvišanje, določeno s sistemom usklajevanja iz postopka v glavni stvari, je namreč odobreno tudi, če upokojenci nimajo finančnih in gmotnih težav. Poleg tega so do tega sistema usklajevanja upravičene le osebe, ki so dosegle z zakonom določeno starost za upokojitev, tako da je odobritev zvišanja na podlagi tega sistema vsekakor pogojena s tem, da je podano tveganje, povezano s starostjo (glej po analogiji zgoraj navedeno sodbo Taylor, točke od 23 do 25).

48 Navedeni sistem usklajevanja se torej razlikuje tudi od drugih sistemov, ki jih je obravnavalo Sodišče in ki so se nanašali na uskladitve, odobrene zato, ker je nastopilo eno od tveganj iz člena 3(1) Direktive 79/7, ter glede katerih je presodilo, da ta okoliščina sama po sebi ne zadostuje za to, da bi se za osnovni prejemek, na katerega se nanašajo te uskladitve in ki se ne nanaša na tako tveganje, lahko uporabila Direktiva 79/7 (glej v tem smislu zgoraj navedeno sodbo Jackson in Cresswell, točka 19).

49 V obravnavani zadevi tudi ne gre za sistem, za katerega je značilno, da je z zakonom določen znesek teoretičnih potreb zainteresiranih strank, ki je osnova za določitev prejemka, pri čemer se ne upošteva nastop enega od tveganj iz člena 3(1)

Direktive 79/7, in glede katerega je Sodišče presodilo, da nikakor ne spada na področje uporabe te direktive (glej zgoraj navedeno sodbo Jackson in Cresswell, točka 20).

50 Poleg tega je ob upoštevanju cilja sistema usklajevanja iz postopka v glavni stvari za poznejšo spremembo zneska pokojnin, ki ga ta sistem določa, mogoče šteti, da je zajeta s pojmom „izračunavanje dajatev [prejemkov]“ v smislu člena 4(1) Direktive 79/7.

51 Drugačne razlage, po kateri bi le za začetni izračun prejemka, ki spada na področje uporabe Direktive 79/7, ker se nanaša na eno od tveganj iz njenega člena 3(1), veljala prepoved iz člena 4(1) te direktive, ni mogoče sprejeti.

52 Kot je poudarila generalna pravobranilka v točki 59 sklepnih predlogov, bi namreč taka ozka razlaga, ki vključuje priznavanje brez očitne utemeljitve velike praznine v obsegu prepovedi diskriminacije žensk, posegla v cilj Direktive 79/7, ki je, kakor je navedeno v njeni prvi uvodni izjavi, zagotovitev postopnega izvrševanja načela enakega obravnavanja v zadevah socialne varnosti, glede katere je Sodišče že večkrat poudarilo, da je temeljnega pomena (glej zlasti sodbo z dne 18. novembra 2010 v zadevi Kleist, C-356/09, ZOdl., str. I-11939, točka 39 in navedena sodna praksa), in v polni učinek te direktive.

53 Glede na navedeno je treba na prvo vprašanje odgovoriti, da je treba člen 3(1) Direktive 79/7 razlagati tako, da sistem letnega usklajevanja pokojnin, kakršen je ta v postopku v glavni stvari, spada na področje uporabe te direktive in zato zanj velja prepoved diskriminacije iz člena 4(1) te direktive.

Drugo vprašanje

54 Predložitveno sodišče z drugim vprašanjem v bistvu sprašuje, ali je treba člen 4(1) Direktive 79/7 razlagati tako, da nasprotuje nacionalni določbi, ki iz izrednega zvišanja pokojnin izključuje skupino prejemnikov minimalnih pokojnin in ki zanje določa manjše zvišanje kot za druge prejemnike pokojnin, zaradi česar so ženske veliko bolj prikrajšane od moških.

55 Najprej je treba ugotoviti, da nacionalna zakonodaja, kakršna je ta v postopku v glavni stvari, ni neposredno diskriminatorna, saj se uporablja enako za delavce in delavke. Preučiti je torej treba, ali ta zakonodaja lahko pomeni posredno diskriminacijo.

56 Iz ustaljene sodne prakse izhaja, da gre za posredno diskriminacijo, če uporaba nacionalnega ukrepa, ki je sicer oblikovan nevtralno, dejansko postavlja v slabši položaj veliko več žensk kot moških (glej zlasti sodbo z dne 16. julija 2009 v zadevi Gómez-Limón Sánchez-Camacho, C-537/07, ZOdl., str. I-6525, točka 54 in navedena sodna praksa).

57 V zvezi s tem je po mnenju predložitvenega sodišča iz določb sistema usklajevanja pokojnin iz postopka v glavni stvari, natančneje iz člena 634(10) ASVG v različici, ki izhaja iz zakona o spremembah iz leta 2007, razvidno, da so osebe, kot je W. Brachner, ki prejemajo minimalno pokojnino, to je pokojnino, katere znesek je nižji od dohodkovnega cenzusa za uveljavitev varstvenega dodatka, v slabšem položaju, ker so izključene iz izrednega zvišanja, ki je priznano osebam z višjimi pokojninami, in so načeloma upravičene le do manjšega zvišanja, določenega s členom 108h(1) ASVG, ki je bilo za leto 2008 določeno na 1,7 %.

58 Postavlja se torej vprašanje, ali ta prikrajšanost dejansko zadeva več žensk kot moških.

59 Da bi se lahko odgovorilo na to vprašanje, je treba, kot je navedlo predložitveno sodišče, preučiti, ali skupino upokojencev, ki je bila tako prikrajšana, sestavlja veliko več žensk kot moških.

60 Prvi indic, ki kaže, da je prikrajšanih veliko več žensk kot moških in ki mu je treba pripisati veliko težo ter ki poleg tega pomeni nepogrešljiv element analize (glej v zvezi z Direktivo Sveta z dne 9. februarja 1976 o izvrševanju načela enakega obravnavanja moških in žensk v zvezi z dostopom do zaposlitve, poklicnega usposabljanja in napredovanja ter delovnih pogojev (76/207/EGS) (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 5, zvezek 1, str. 187) sodbo z dne 9. februarja 1999 v zadevi Seymour-Smith in Perez, C-167/97, Recueil, str. I-623, točki 59 in 60), se nanaša na razliko med številom žensk z minimalno pokojnino, ki je izraženo v odstotku glede na celotno število žensk, ki prejemajo pokojnino na podlagi ASVG, in ustrezajočim odstotkom, ki se nanaša na moške.

61 Iz statističnih podatkov, ki jih je uporabilo predložitveno sodišče, pa je razvidno, da znašata ta deleža 57 % za upokojenke in 25 % za upokojence.

62 Povedano drugače, glede oseb, za katere se uporablja ASVG, je bilo mogoče pokojnino izredno zvišati 75 % upokojencem, medtem ko je bilo to mogoče le pri 43 % upokojenk.

63 Taka razlika je dovolj velika, da lahko pomeni pomemben indic, s katerim je mogoče utemeljiti sklep – do katerega pa lahko pride le predložitveno sodišče – da izključitev minimalnih pokojnin iz izrednega zvišanja, ki ga določa sistem usklajevanja iz postopka v glavni stvari, dejansko postavlja v slabši položaj veliko večji odstotek upokojenk kot upokojencev.

64 Ob predpostavki, da bi predložitveno sodišče nazadnje uporabilo te podatke, indicev, ki iz njih izhajajo, ne bi bilo mogoče ovreči, čeprav bi se pri tej analizi upoštevalo tudi izredno zvišanje dohodkovnega cenzusa za uveljavitev varstvenega dodatka za leto 2008, ki ga prav tako določa zakon o spremembah iz leta 2007 in ki je lahko načeloma odobreno tudi prejemnikom minimalnih pokojnin.

65 Primerjava odstotkov upokojencev in upokojenk, ki prejemajo minimalno pokojnino, ne da bi lahko zahtevali varstveni dodatek, predvsem zaradi celotnih dohodkov skupnega gospodinjstva, ki so višji od dohodkovnega cenzusa, določenega za upravičenost do tega dodatka, glede na skupno število upokojencev obeh spolov, ki prejemajo pokojnino na podlagi ASVG, namreč na podlagi statističnih podatkov, ki jih je predložilo predložitveno sodišče, kaže, da gre za 47 % upokojenk in 14 % upokojencev.

66 Poleg tega je iz istih podatkov razvidno, da 82 % žensk z minimalno pokojnino ne prejema varstvenega dodatka, v glavnem zaradi pravila o seštevanju dohodkov, medtem ko je moških z minimalno pokojnino, ki ne prejemajo tega dodatka, le 58 %.

67 Iz teh statističnih ugotovitev, če jih bo predložitveno sodišče potrdilo, izhaja, da čeprav bi bilo za leto 2008 upoštevano izredno zvišanje dohodkovnega cenzusa za uveljavitev varstvenega dodatka, določeno z zakonom o spremembah iz leta 2007, razlika med odstotkom upokojenk, ki so bile v slabšem položaju zaradi izključitve minimal-

nih pokojnin iz izrednega zvišanja, določenega z istim zakonom, in odstotkom upokojencev ne bi bila manjša, ampak bi, nasprotno, postala še večja.

68 Zato je treba na drugo vprašanje odgovoriti, da je treba člen 4(1) Direktive 79/7 razlagati tako, da bi lahko predložitveno sodišče ob upoštevanju statističnih podatkov, ki so mu predloženi, in če ni nasprotnih dokazov, utemeljeno ugotovilo, da ta določba nasprotuje nacionalni določbi, ki iz izrednega zvišanja pokojnin izključuje veliko večji odstotek upokojenk kot upokojencev.

Tretje vprašanje

69 Predložitveno sodišče s tretjim vprašanjem v bistvu sprašuje, ali je treba člen 4(1) Direktive 79/7 razlagati tako, da je, če bi to sodišče pri analizi, ki jo mora opraviti za odgovor na drugo vprašanje, prišlo do sklepa, da bi zaradi izključitve minimalnih pokojnin iz izrednega zvišanja, določenega s sistemom usklajevanja iz postopka v glavni stvari, dejansko lahko bil v slabšem položaju veliko večji odstotek upokojenk kot upokojencev, to prikrajšanost mogoče utemeljiti s tem, da se ženske, ki so bile zaposlene, prej upokojijo, da prejemajo pokojnino dlje ali da je bil za leto 2008 dohodkovni cenzus za uveljavitev varstvenega dodatka prav tako izredno zvišan.

70 V zvezi s tem je najprej treba opozoriti, da iz ustaljene sodne prakse izhaja, da je nacionalni ukrep, ki pomeni posredno diskriminacijo, ker njegova uporaba, čeprav je

oblikovan nevtralno, dejansko postavlja v slabši položaj veliko več žensk kot moških, v nasprotju s členom 4(1) Direktive 79/7, razen če je ta ukrep utemeljen z objektivnimi dejavniki in dejavniki, ki niso nikakor povezani z diskriminacijo na podlagi spola. To velja, če je z izbranimi sredstvi, ki ustrezajo legitimnemu cilju socialne politike države članice, katere zakonodaja se obravnava, mogoče doseči cilj, ki mu sledi ta zakonodaja, in so ta za to potrebna (glej v tem smislu zlasti sodbo z dne 8. februarja 1996 v zadevi Laperre, C-8/94, Recueil, str. I-273, točka 14 in navedena sodna praksa).

71 Poleg tega je za tak dejavnik mogoče šteti, da je primeren za dosego navedenega cilja, le če je resnično namenjen doseganju tega cilja in če je izveden dosledno in sistematično (glej v tem smislu zlasti sodbo z dne 18. novembra 2010 v združenih zadevah Georgiev, C-250/09 in C-268/09, ZOdl., str. I-11869, točka 56 in navedena sodna praksa).

72 Dalje, iz sodne prakse Sodišča tudi izhaja, da čeprav mora nazadnje to, ali in koliko je zadevna zakonska določba utemeljena s takim objektivnim dejavnikom, ugotoviti nacionalno sodišče, ki je edino pristojno za presojo dejstev in razlago nacionalnega prava, je Sodišče, ki je pozvano, naj nacionalnemu sodišču v okviru predloga za sprejetje predhodne odločbe da koristen odgovor, pristojno, da na podlagi spisa v postopku v glavni stvari ter pisnih in ustnih stališč, ki so mu predložena, navede smernice, tako da lahko nacionalno sodišče odloči o zadevi (glej v tem smislu zlasti zgoraj navedeno sodbo Seymour-Smith in Perez, točki 67 in 68 ter navedena sodna praksa).

73 Nazadnje, Sodišče je že večkrat razsodilo, da imajo države članice pri izbiri ukrepov, s katerimi je mogoče uresničiti cilje njihove socialne politike in politike zaposlovanja, široko diskrecijsko pravico (glej zlasti zgoraj navedeno sodbo Seymour-Smith in Perez, točka 74 in navedena sodna praksa).

74 Vendar pa mora država članica kot avtorica domnevno diskriminatornega pravila dokazati, da navedeno pravilo ustreza legitimnemu cilju njene socialne politike, da ta cilj ni nikakor povezan z diskriminacijo na podlagi spola in da je lahko utemeljeno presodila, da je mogoče z izbranimi sredstvi uresničiti navedeni cilj (glej v tem smislu zlasti zgoraj navedeno sodbo Seymour-Smith in Perez, točka 77).

75 Zato je treba preučiti, ali je glede na ta načela, ki izhajajo iz sodne prakse, s katerim koli od treh razlogov, navedenih pred predložitvenim sodiščem, kot so bili povzeti v besedilu tretjega vprašanja za predhodno odločanje, mogoče utemeljiti posredno diskriminacijo iz postopka v glavni stvari, če jo bo predložitveno sodišče pri preučitvi, ki jo mora opraviti ob upoštevanju elementov, ki jih bo podalo Sodišče v odgovoru na drugo vprašanje, ugotovilo.

76 Najprej, kar zadeva razlog za utemeljitev, ki se nanaša na to, da se delavke upokojijo mlajše, tako da je višina njihovih prispevkov na splošno manjša od višine prispevkov delavcev, je taka okoliščina, ki se nanaša na uravnoteženost med plačanimi prispevki in izplačanimi prejemki, ki mora obstajati v sistemu socialnega zavarovanja, ki temelji na plačilu prispevkov, eden od dejavnikov, s katerim je pojasnjen v povprečju nižji znesek pokojnin, ki jih prejemajo delavke.

77 S tem razlogom pa nikakor ni mogoče utemeljiti izključitve žensk, ki prejemajo minimalno pokojnino, iz izrednega zvišanja pokojnin, ki ga določa sistem usklajevanja iz postopka v glavni stvari.

78 Kot je pojasnilo predložitveno sodišče, ta sistem usklajevanja namreč določa uskladitev pokojnin za ohranitev kupne moči pokojnine glede na spremembo cen življenjskih potrebščin.

79 Očitno je torej, da ta uskladitev ni prejemek, ki predstavlja protidajatev za plačane prispevke. Zato se nanjo ni mogoče sklicevati za utemeljitev izključitve prejemnikov minimalnih pokojnin iz uskladitve njihovih pokojnin.

80 Tako razlog, ki temelji na tem, da so ženske na splošno prispevale manj kot moški, v okviru preučitve morebitne utemeljenosti izključitve žensk iz ukrepa usklajevanja, kakršen je ta v postopku v glavni stvari, ni upošteven.

81 Nato je treba preučiti razlog, ki se nanaša na to, da ženske, ki so bile zaposlene, zaradi povprečno daljše življenjske dobe žensk prejemajo pokojnino dlje.

82 Ta razlog se tako kot razlog v zvezi z manjšo višino prispevkov, ki so jih plačale upokojenke, nanaša na ravnovesje med prispevki in prejemki, ki mora pri določitvi višine teh prejemkov obstajati v sistemu socialnega zavarovanja, ki temelji na plačilu prispevkov.

83 Povezave med tem razlogom in izključitvijo prejemnikov minimalnih pokojnin iz izrednega zvišanja, ki ga določa sistem usklajevanja iz postopka v glavni stvari, pa ni.

84 Kot je poudarilo predložitveno sodišče in kot je bilo navedeno v točki 78 te sodbe, je namreč cilj tega sistema usklajevanja zagotoviti, da se ohrani kupna moč pokojnine glede na spremembe cen življenjskih potrebščin.

85 Ta cilj pa nima zveze s ciljem, na katerem temelji navedeni razlog za utemeljitev, in sicer zagotavljanjem finančnega ravnovesja med prispevki in prejemki pri določitvi zadnjih.

86 Povprečno daljše življenjske dobe žensk torej ni mogoče navajati kot razlog za utemeljitev izključitve prejemnikov minimalnih pokojnin iz pravice do izrednega zvišanja, ki je namenjeno ohranitvi kupne moči pokojnin.

87 Nazadnje je treba preučiti tretji razlog za utemeljitev izključitve minimalnih pokojnin iz izrednega zvišanja, določenega za leto 2008 s sistemom usklajevanja iz postopka v glavni stvari, natančneje s členom 634(10) ASVG v različici, ki izhaja iz zakona o spremembah iz leta 2007, in sicer izredno zvišanje dohodkovnega cenzusa za uveljavitev varstvenega dodatka, do katerega so načeloma upravičeni prejemniki minimalnih pokojnin, ki je bilo prav tako določeno za leto 2008 s tem zakonom o spremembah.

88 Za preučitev utemeljenosti tega razloga za utemeljitev je treba po mnenju predložitvenega sodišča upoštevati dejstvo, da je kot posledica tega izrednega zvišanja varstveni dodatek dejansko zvišan le, če je izpolnjen pogoj v zvezi z upoštevanjem celotnega dohodka, in sicer, da znesek bruto pokojnine skupaj z drugimi neto dohodki upokojenca in njegovega zakonca, s katerim živi v skupnem gospodinjstvu, ni višji od upoštevne višine navedenega cenzusa, medtem ko odobritev izrednega zvišanja pri višjih pokojninah ni pogojena z upoštevanjem drugih dohodkov.

89 Kot je Sodišče že ugotovilo, je varstveni dodatek prejemek, ki je namenjen zagotavljanju življenjskega minimuma upravičenca do tega dodatka, če pokojnina za to ne zadostuje (sodba z dne 29. aprila 2004 v zadevi Skalka, C-160/02, Recueil, str. I-5613, točka 26).

90 Navedeni prejemek torej sledi legitimnemu cilju socialne politike, ki nikakor ni povezan z diskriminacijo na podlagi spola (glej v tem smislu v zvezi z zvišanjem minimalnega socialnovarstvenega prejemka sodbo z dne 11. junija 1987 v zadevi Teuling, 30/85, Recueil, str. 2497, točke od 15 do 17).

91 Poleg tega iz sodne prakse Sodišča izhaja, da je dodelitev dohodka, ki je enak socialnemu minimumu, sestavni del socialne politike držav članic in da imajo te razumno diskrecijsko pravico glede vrste ukrepov socialne varnosti in konkretnih načinov njihovega uresničevanja (zgoraj navedena sodba Molenbroek, točka 15).

92 Sodišče je poleg tega glede nacionalnih sistemov, ki vključujejo minimalni socialno varstveni prejemek, razsodilo, da so zvišanja takega prejemka, čeprav so bili zaradi uporabe pravil, ki zahtevajo upoštevanje dohodkov zakonca, do njih upravičeni v glavnem moški, glede na Direktivo 79/7 načeloma upravičena (zgoraj navedeni sodbi Teuling, točka 17, in Molenbroek, točki 16 in 17).

93 Poleg tega je neupravičenost do varstvenega dodatka, ki izhaja iz uporabe pravila o seštevanju vseh dohodkov zakoncev, čeprav se v glavnem nanaša na upokojenke, mogoče utemeljiti glede na cilj zagotavljanja, da pokojnina ne pade pod socialni minimum.

94 Ker pa se izredno zvišanje dohodkovnega cenzusa za uveljavitev varstvenega dodatka navaja kot utemeljitev za izključitev prejemnikov minimalnih pokojnin iz izrednega zvišanja, določenega s sistemom usklajevanja iz postopka v glavni stvari, ker naj bi bilo to zvišanje namenjeno odpravi posledic te izključitve, mora biti tako pravilo o seštevanju dohodkov utemeljeno tudi glede na sam cilj tega sistema usklajevanja.

95 Vendar pa to ni podano, kadar ni povezave med tem pravilom o seštevanju dohodkov in samim ciljem navedenega sistema usklajevanja, ki je, kot je bilo že navedeno, namenjen zagotavljanju ohranitve kupne moči pokojnin glede na rast cen življenjskih potrebščin.

96 Nasprotno pa okoliščina, da imata prejemnik minimalne pokojnine ali njegov zakonec druge dohodke, nikakor ne pomeni, da zneska take pokojnine, enako kot višjih pokojnin, ni treba izredno zvišati, da bi se zagotovila kupna moč teh pokojnin.

97 Na utemeljitev, da izrednega zvišanja ni treba odobriti v primerih, v katerih imajo prejemniki pokojnine in njihovi zakonci skupno dovolj dohodkov, da ne padejo pod socialni minimum, se ni mogoče sklicevati kot na objektivno utemeljitev različnega obravnavanja oseb z minimalno pokojnino in oseb, ki prejemajo višjo pokojnino, ker imajo zadnji načeloma zadostna sredstva že zaradi višine svoje pokojnine (glej po analogiji sodbo z dne 13. decembra 1989 v zadevi Ruzius-Wilbrink, C-102/88, Recueil, str. 4311, točka 16).

98 Ker samo za prejemnike minimalnih pokojnin velja pogoj v zvezi s seštevanjem dohodkov za presojo o njihovi morebitni pravici do varstvenega dodatka, katerega zvišanje lahko odpravi posledice izključitve iz ukrepa usklajevanja, ki velja za prejemnike vseh drugih pokojnin, glede na sodno prakso, na katero je bilo opozorjeno v točkah od 70 do 74 te sodbe, ni mogoče ugotoviti, da je država članica kot avtorica domnevno diskriminatornega ukrepa dokazala, da je lahko utemeljeno presodila, da je izredno zvišanje varstvenega dodatka, na katero se sklicuje kot na razlog za utemeljitev v skladu s členom 4(1) Direktive 79/7, resnično primerno za dosego cilja sistema

usklajevanja iz postopka v glavni stvari, ki je ohranitev kupne moči pokojnin, in da je bilo za to izvedeno dosledno in sistematično.

99 Poleg tega to ugotovitev potrjujejo tudi drugi elementi.

100 Kot je bilo navedeno že v točki 66 te sodbe, je namreč iz statističnih podatkov, ki jih je predložilo predložitveno sodišče, razvidno, da 82 % žensk z minimalno pokojnino zaradi pravila o seštevanju dohodkov ne prejema varstvenega dodatka, medtem ko to velja le za 58 % moških, ki prejemajo minimalno pokojnino.

101 Iz tega izhaja, da za veliko večino žensk, ki prejemajo minimalno pokojnino, zvišanje dohodkovnega cenzusa za uveljavitev varstvenega dodatka dejansko ni tako, da bi odpravilo posledice izključitve prejemnikov minimalnih pokojnin iz pravice do izrednega zvišanja.

102 Nasprotno, ti podatki kažejo, da ker varstveni dodatek prejema veliko večji odstotek moških z minimalno pokojnino, je lahko veliko več teh moških upravičenih do izrednega zvišanja navedenega cenzusa, tako da lahko ta ukrep še poveča različno obravnavanje, ki postavlja v slabši položaj ženske, ki prejemajo minimalno pokojnino.

103 V tem okviru je Sodišče razsodilo, da lahko izjeme od določb zakona v nekaterih primerih ogrožajo njegovo doslednost, zlasti če s svojim obsegom pripeljejo do rezultata, ki je v nasprotju z želenim ciljem navedenega zakona (sodbi z dne 12. januarja 2010 v zadevi Petersen, C-341/08, ZOdl., str. I-47, točka 61, in z dne 21. julija 2011 v združenih zadevah Fuchs in Köhler, C-159/10 in C-160/10, ZOdl., str. I-6919, točka 86).

104 Zato je treba na tretje vprašanje odgovoriti, da je treba člen 4(1) Direktive 79/7 razlagati tako, da če bi predložitveno sodišče pri preučitvi, ki jo mora opraviti za odgovor na drugo vprašanje, prišlo do sklepa, da bi zaradi izključitve minimalnih pokojnin iz izrednega zvišanja, določenega s sistemom usklajevanja iz postopka v glavni stvari, dejansko lahko bil v slabšem položaju veliko večji odstotek upokojenk kot upokojencev, te prikrajšanosti ni mogoče utemeljiti s tem, da se ženske, ki so bile zaposlene, prej upokojijo, da prejemajo pokojnino dlje, niti s tem, da je bil za leto 2008 dohodkovni cenzus za uveljavitev varstvenega dodatka prav tako izredno zvišan.

Stroški

105 Ker je ta postopek za stranki v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški, priglašeni za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (četrti senat) razsodilo:

1. **Člen 3(1) Direktive Sveta z dne 19. decembra 1978 o postopnem izvrševanju načela enakega obravnavanja moških in žensk v zadevah socialne varnosti (79/7/EGS) je treba razlagati tako, da sistem letnega usklajevanja pokojnin,**

kakršen je ta v postopku v glavni stvari, spada na področje uporabe te direktive in zato zanj velja prepoved diskriminacije iz člena 4(1) te direktive.

2. **Člen 4(1) Direktive 79/7 je treba razlagati tako, da bi lahko predložitveno sodišče ob upoštevanju statističnih podatkov, ki so mu predloženi, in če ni nasprotnih dokazov, utemeljeno ugotovilo, da ta določba nasprotuje nacionalni določbi, ki iz izrednega zvišanja pokojnin izključuje veliko večji odstotek upokojenk kot upokojencev.**

3. **Člen 4(1) Direktive 79/7 je treba razlagati tako, da če bi predložitveno sodišče pri preučitvi, ki jo mora opraviti za odgovor na drugo vprašanje, prišlo do sklepa, da bi zaradi izključitve minimalnih pokojnin iz izrednega zvišanja, določenega s sistemom usklajevanja iz postopka v glavni stvari, dejansko lahko bil v slabšem položaju veliko večji odstotek upokojenk kot upokojencev, te prikrajšanosti ni mogoče utemeljiti s tem, da se ženske, ki so bile zaposlene, prej upokojijo, da prejemajo pokojnino dlje, niti s tem, da je bil za leto 2008 dohodkovni cenzus za uveljavitev varstvenega dodatka prav tako izredno zvišan.**

Podpisi